

عنوان مقاله:

واکاوی معنای بازگشت در معاد بر اساس تفسیر انکشافی از حرکت جوهری نفس

محل انتشار:

مجله انسان پژوهی دینی، دوره 20، شماره 50 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 21

نویسنده:

امیر راستین طرقي - استادیار گروه فلسفه و حکمت اسلامی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی شهید مطهری (ره)، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

خلاصه مقاله:

به کارگیری واژگانی همچون عود و رجوع در باب حیات اخروی انسان، حکایت از اساسی بودن مفهوم «بازگشت» در این انگاره قرآنی و اسلامی دارد. متکلمان و اندیشمندان مسلمان نیز با توجه به همین امر، مباحث آخرت شناسی را مباحث مربوط به معاد نامیده اند. مساله مهمی که در اینجا رخ می نماید پرسش از چرایی و چگونگی این بازگشت است: نقطه نهایی سیر انسان با نقطه آغازین آن اگر عینا یکی نیست، پس تعبیر بازگشت چه معنای خردپذیری می تواند داشته باشد؟ و اگر نهایت انسان با بدایت او عینا یکی است و انسان بازگشته عینا همان انسان ابتدایی است، پس غرض و فایده این جدا شدن از بدایت و اقدام به سیر وجودی چه می تواند باشد؟ پژوهش حاضر سعی دارد تا با روش تحلیلی-توصیفی و با استفاده از منابع کتابخانه ای نشان دهد که مفهوم بازگشت در سیر وجودی انسان می تواند بر اساس یکی از مبانی نفس شناسانه ملاصدرا یعنی نظریه انکشاف نفس محمل مناسبی یافته و تبیینی خردپذیر داشته باشد. بر اساس دیدگاه انکشاف نفس، تحولات جوهری و سیر وجودی نفس به معنای خروج از قوه به فعلیت و کسب کمالات بیگانه با نفس و اضافه شدن آنان از بیرون بر نفس نیست، بلکه نفس در اثر تحولات جوهری همان کمالات و فعلیتهای مکنون در خود را از باطن به ظهور و از اجمال به تفصیل می رساند. بر این اساس، نفس بازگشته از حیث اصل حقیقت وجودی، عین نفس ابتدایی است و از حیث اظهار و تفصیل کمالات وجودی اش، متفاوت با آن و هدف آفرینش نیز همین اظهار و تفصیل کمالات وجود انسان است. این خوانش صدرایی از معاد نسبت به دیدگاه های رقیب از جمله رویکرد معطوف به بدن و رویکرد عام وجودی تفسیر روشن تری از بازگشت و رابطه بدایت و نهایت به دست می دهد.

کلمات کلیدی:

معاد، رجوع، انکشاف نفس، ملاصدرا، حرکت جوهری، ظهور و بطون، اجمال و تفصیل

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2038015>

